

TWARZE MIASTA. NA TROPIE SZTUKI W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

**FUNDACJA
PROMOCJI
WZORNICTWA**

**TWARZE MIASTA.
NA TROPIE SZTUKI
W PRZESTRZENI
PUBLICZNEJ**

Fundacja Promocji Wzornictwa, 2023

Projekt “Twarze Miasta. Na tropie sztuki w przestrzeni publicznej”
realizowany był przez Fundację Promocji Wzornictwa w 2023 roku
na terenie Legnicy

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Partnerzy projektu:

Collegium Witelona Uczelnia Państwowa

Akademickie Liceum Ogólnokształcące w Legnicy

Technikum Akademickie w Legnicy

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

FUNDACJA
PROMOCJI
WZORNICTWA

COLLEGIUM
WITELONA
Uczelnia Państwowa

AKADEMICKIE LICEUM
OGÓLNOKSZTAŁCĄCE
W LEGNICY

TA
TECHNIKUM AKADEMICKIE
W LEGNICY

Współczesne miasta, zróżnicowane i pełne odmiennych postaw i potrzeb, mają wiele twarzy i wymagają wielozmysłowego odbioru i doświadczania. Istotną rolę pełni w tym procesie sztuka funkcjonująca w przestrzeni publicznej, która różnicuje zastane przestrzenie poprzez wprowadzanie w nie nowych form, kolorów, dźwięków, zapachów, materiałów i faktur. Uplastycznia nasze miasta wzbogacając ich warstwę symboliczną i pomagając identyfikować się z danymi miejscami, a także odpowiada na zapotrzebowania pewnych grup odbiorców.

"Twarze miasta. Na tropie sztuki w przestrzeni publicznej" to projekt Fundacji Promocji Wzornictwa realizowany w partnerstwie z Collegium Witelona, Akademickim Liceum Ogólnokształcącym i Technikum Akademickim w Legnicy. W jego ramach grupa uczniów i studentów - fascynatów sztuki i fotografii poszukiwała przejawów działań twórczych w przestrzeni Legnicy powstałych po 1945 r. Wcześniej zgłębiali tematykę takich działań uczestnicząc w wykładach prowadzonych m.in. przez dr Piotra Bukowczyka – nauczyciela i znawcę legnickich rzeźb i pomników, Monikę Szpatowicz – kuratorkę sztuki czy Macieja Klicha – artystę i znawcę street artu. Rozmawiali z artystami, kulturoznawcami i historykami, uczyli się pozyskiwać wiedzę na temat działań w przestrzeni publicznej z różnych dostępnych źródeł (osobowych, książkowych, prasowych, archiwalnych, internetowych) oraz je opisywać. Poznawali i zgłębiali kulturowe, historyczne i psychologiczne konteksty działań w przestrzeni publicznej oraz nabywali świadomości istoty takich działań.

Uzbrojeni w aparaty fotograficzne oraz wiedzę zdobytą podczas warsztatów ze znakomitym legnickim fotografem - jednym z najlepszych polskich fotografików teatralnych - Karolem Budrewiczem, wyruszyli w miasto by wytropić i zdokumentować różnorakie przejawy działań twórczych w przestrzeni publicznej, tak instytucjonalne, jak i pozainstytucjonalne, oddolne i spontaniczne, jakie na przestrzeni ostatnich 70 lat były w niej dokonywane. Poznali role, jakie pełni sztuka w przestrzeni publicznej (m.in. dekoracyjną, estetyzującą, upamiętniającą, identyfikacyjną czy budująca tożsamość), zdobyli świadomość, że sztuka jest ważnym narzędziem ekspresji, umożliwiającym komunikowanie istotnych społecznie i kulturowo tematów. I co niezwykle ważne – uwrażliwili się na konieczność zachowywania i pielęgnowania ginących materialnych przejawów twórczości w przestrzeni miasta.

Zakładaliśmy, że projekt doprowadzi do zmiany postrzegania przez uczestników projektu i jego odbiorców przestrzeni publicznej miasta, stworzy grupę moderatorów i animatorów, którzy po zakończeniu projektu będą prowadzić dalsze badania materialnych przejawów działań w przestrzeni miejskiej. Że otwarcie uczestników projektu na przejawy działań twórczych, oswojenie ich ze sztuką w przestrzeni publicznej oraz aktywne i twórcze zagospodarowanie czasu wolnego sprawi, że uczestnicy projektu sami będą podejmować działania pozwalające wyrażać się jej przez sztukę. Czy nam się udało? Jesteśmy przekonani, że tak i że już wkrótce w przestrzeni Legnicy pojawią się nowe, ciekawe realizacje zainicjowane przez uczestników i odbiorców naszego projektu.

Monika Szpatowicz - prezeska Fundacji Promocji Wzornictwa, autorka projektu

Tworząc katalog "Twarze miasta" chcieliśmy zaprosić czytelnika do wspólnej podróży po Legnicy szlakiem przejawów sztuki w przestrzeni miejskiej. Publikacja ta jest pewnego rodzaju "przewodnikiem", pozwalającym zerknąć na historię i dzisiejszy wygląd Legnicy z perspektywy działań artystycznych prowadzonych po 1945 r. do dziś. Zaczynając od najbardziej rozpoznawalnych pomników, a kończąc na street art przejawiającym się m. in. w muralach i graffiti.

Graniczna data była dla nas naturalna. Właśnie wówczas niemiecka Liegnitz została przyłączona w granice Polski i opanowana przez polski żywioł. Tym samym z przestrzeni publicznej zaczęły znikać różne symbole kultury niemieckiej, a przestrzeń po nich uzupełniali nowi mieszkańcy miasta. Tak się stało m. in. ze stojącym na dzisiejszym Placu Słowiańskim pomnikiem cesarza Wilhelma I, który został we wrześniu 1945 r. obalony przez tłum legniczan z hymnem narodowym na ustach. W jego miejscu komunistyczna rada miejska wybudowała w 1950 r. Pomnik Wdzięczności Ziemi Legnickiej dla Armii Radzieckiej, który jako symbol komunistycznej propagandy i reżimu zerkał na przechodzących centrum miasta legniczan i gości aż do 2018 r. W naszych działaniach nawiązaliśmy także do pozostałości po "Małej Moskwie", czyli wpływu na kulturę naszych wymuszanych sąsiadów z Północnej Grupy Wojsk Armii Radzieckiej, którzy stacjonowali w mieście do 1993 r.

Katalog "Twarze miasta" został opracowany przez uczniów Akademickiego Liceum Ogólnokształcącego, uczniów Technikum Akademickiego oraz studentów Collegium Witelona. Uczelnia Państwowa. Projekt miał charakter interdyscyplinarny. To okazało się kluczem do powodzenia projektu. Osoby zaangażowane w projekt mogły rozwijać swoje zainteresowania, ale także zdobywać nowe umiejętności. Część uczestników projektu pasjonuje się sztuką, inni są miłośnikami historii, mieliśmy grupę zainteresowanych przede wszystkim fotografią, były też osoby chcące po prostu wziąć udział w kreatywnych zajęciach z przyjaciółmi. Tak powstał nasz team, który wspólnie twórczo rozwijał projekt zrodzony w głowach jego twórców. I takie były jego założenia od samego początku. Miało to być działania twórcze i odkrywcze, a na kształt finalnych efektów projektu mieli wpływ wszyscy jego uczestnicy.

Jego pierwszy etap prowadzony był w gmachu Collegium Witelona, gdzie realizowane były warsztaty m.in. z zakresu sztuki, historii Legnicy z perspektywy rozwoju kultury, fotografii, a także prowadzone były zajęcia z twórcami sztuki. Dopiero po zdobyciu niezbędnego warsztatu opuściliśmy gmach Collegium Witelona i wyszliśmy odkrywać "twarze miasta". Była to więc nasza wspólna przygoda. Dopisała także pogoda, dlatego też niektóre obiekty udało nam się zaprezentować w zimowej scenerii.

Ostatecznie w katalogu opublikowaliśmy wybrane aspekty przejawów działań artystycznych w przestrzeni miejskiej. Dlatego nasz "przewodnik" nie jest kompleksowym i wyczerpującym tematem opracowaniem. Pozwala jednak zerknąć na Legnicę z innej perspektywy, a także zachęcić czytelnika do poznawania "twarzy miasta".

Miłego odkrywania "Twarzy miasta"!

Dawid Stefanik - historyk, publicysta, twórca kultury, wykładowca i koordynator projektu

RZEŻBY PLENEROWE

W 1970 r. z inicjatywy Rady Okręgowej Zrzeszenia Studentów Polskich we Wrocławiu (której prezesem był znakomity legnicki artysta Jan Henryk Baca – wówczas student ostatniego roku Wydziału Malarstwa Grafiki i Rzeźby Wrocławskiej PWSSP), odbył się w Legnicy pierwszy Ogólnopolski Plener Młodej Rzeźby, skierowany do absolwentów wszystkich uczelni plastycznych w Polsce. W 1971 r. zorganizowano drugą edycję pleneru. W plenerach tych brali udział znani artyści, między innymi Stanisław Biżek, Zbigniew Frączkiewicz, Jerzy Nowakowski, Janusz Kucharski, Adam Chmielnik, prof. Ryszard Wilk, Andrzej Szczepaniec, Wojciech Nawrocki, Zofia Kulik, Teresa Gierzyńska. Absolwenci uczelni plastycznych mieli możliwość zrealizowania pracy w realnej przestrzeni z materiałów, które dawała miejscowa fabryka (Legmet).

Efekty pleneru można było podziwiać w przestrzeni miasta, głównie parku miejskim, niestety jednak liczne ciekawe formy rzeźbiarskie wywędrowały z parku i już nigdy tam nie wróciły. Większość nie dotrwała do naszych czasów. A warto wiedzieć, że autorzy tych prac plenerowych, to dzisiaj w wielu przypadkach bardzo uznani artyści i profesorowie wyższych uczelni.

W 1976 r. roku Legnica postanowiła wzbogacić miasto w rzeźby plenerowe. Dzięki temu do dnia dzisiejszego znajdują się w Legnicy betonowe rzeźby wykonane przez studentów oraz wykładowców PWSSP we Wrocławiu prezentujące zawody popularne dla naszego regionu: „Hutnika”, „Żniwarza” i „Włóknarki”. Stoją one wśród drzew pomiędzy ulicami Parkową i Jerzego Libana. Do 2009 r. można było jeszcze podziwiać rzeźbę "Górnika", ale podczas lipcowej nawałnicy, która nawiedziła miasto, złamane drzewo przewróciło pomnik. Niestety nie został on już naprawiony i został usunięty.

W ramach wzbogacania Legnicy w rzeźby plenerowe w 1976 r. powstała też rzeźba Alojzego Gryta – „Woje na zamku”, znana pod nazwą „Rycerze”. Pod koniec lat 70. miasto zleciło artystkom ze Szczecina wykonanie kolejnych rzeźb plenerowych, które początkowo usytuowane były przy osiedlach mieszkaniowych, później przeniesione je do parku miejskiego.

HUTNIK

Al. Platanów, skrzyżowanie ulic
Wrocławskiej, Parkowej i Libana

Rzeźba autorstwa Igora Szuma przedstawia mężczyznę w futurystycznym stroju hutniczym. Postać nawiązuje do legnickiej Huty Miedzi. Powstała na zlecenie miasta w 1976 r.

fot. Mateusz Frankowicz

ŻNIWIARZ

Al. Platanów, pomiędzy ul. Parkową
a ul. Libana

Rzeźba autorstwa Alfreda Logiela przedstawia nagiego mężczyznę pośród kłosów z naręczem zboża. Powstała na zlecenie miasta w 1976 r.

fot. Mateusz Frankowicz

WŁÓKNIARKA

Al. Platanów, pomiędzy ul. Parkową a ul. Libana

Rzeźba autorstwa Feliksa Kociankowskiego - ówczesnego dziekana ASP we Wrocławiu przedstawia kobietę, z której rąk wije się tkanina. Jest przykładem rzeźby o idealnych proporcjach. Powstała na zlecenie miasta w 1976 r.

fot. Gabriel Jaz

MACIERZYŃSTWO

Al. Platanów, pomiędzy ul. Parkową a ul. Libana

Rzeźba autorstwa Igora Szuma przedstawiająca kobietę z dzieckiem.
Powstała w l. 70.

fot. Gabriel Jaz

RYCERZE

Południowa skarpa zamkowa Zamku
Piastowskiego, ul. Nowa

Betonowa rzeźba autorstwa Alojzego
Gryta przedstawia rycerzy. Nawiązuje do
historii Piastów. Powstała na zlecenie
miasta w 1976 r.

fot. Piotr Bukowczyk

RZEŹBA

ul. Młynarska 2

Rzeźba wykonana z betonu przedstawia
postać kobiety, powstała w l. 70.

fot. Julia Głazewska

RZEŻBA

ul. Młynarska 1

Rzeźba wykonana z betonu przedstawia dwie klęczące postacie. Powstała w l. 70.

fot. Tetiana Kobylenska

RZEŻBA

ul. Środkowa 18

Rzeźba abstrakcyjna wykonana z betonu. Przypomina połączone dwie postacie. Powstała w l. 70.

fot. Julia Głazewska

RUNO GEDEONA

Teren Collegium Witelona Uczelnia
Państwowa, od strony ul. Nowy Świat

Rzeźba abstrakcyjna wykonana z granitu
afrykańskiego Impala. Autorem rzeźby
jest legnicki artysta Grzegorz Niemyjski.
Powstała w 2015 r.

fot. Gabriel Jaz

RZEŻBA

Park Miejski, w pobliżu skrzyżowania ul. Powstańców Śląskich i al. Orła Białego

Abstrakcyjna rzeźba plenerowa wykonana z cementu połączonego z piaskiem, widoczne są w niej zbrojenia stalą. Rzeźba w układzie pionowym prawdopodobnie przedstawia postacie kobiety i mężczyzny z zaznaczonym zarysem głowy.

foto. Mateusz Frankowicz

RZEŻBA

Park Miejski, okolice muszli koncertowej

Rzeźba abstrakcyjna składająca się z dwóch symetrycznych form przypominających skrzydła, ustawionych tyłem względem siebie.

foto. Mateusz Frankowicz

RZEŻBA

Park miejski, ul. Wodna

Rzeźba plenerowa wykonana z cementu połączonego z piaskiem. Estetyką nawiązuje do lat 60, stworzona w stylu Picasowskim.

fot. Lena Jurczenko

ŁAPACZ WIATRU

Park miejski, pomiędzy ul. Korfantego i Powstańców Śląskich

Metalowa rzeźba autorstwa wrocławskiej artystki Agnieszki Mazur. Kierownikiem zespołu kowali wykonujących rzeźbę był ojciec autorki, Ryszard Mazur, znany wrocławski kowal. Odstonięta 23.07. 2010 r. w rocznicę nawałnicy, która dotkliwie zniszczyła Park Miejski.

fot. Gabriel Jaz

FILIP

ul. Najświętszej Marii Panny

Rzeźba z brązu autorstwa Zygmunta Januszewskiego. Przedstawia postać w czapce błazna. Jest symbolem legnickiego Satyrykonu – cyklicznej imprezy, której tematem jest rysunek satyryczny. Rzeźba odsłonięta została 23.06.2006 r.

fot. Julia Głazewska

KRASNAL KADECIK

ul. Kolejowa

Miniaturowa rzeźba z cyklu wrocławskich krasnali. Ten skrzat wywędrował do Legnicy z Kolejami Dolnośląskimi, a te siedzibę mają w Legnicy. Wrocław zaś jest miastem powołania spółki do życia. KaDecik wyposażony jest w typowe rekwizyty kolejowe, takie jak gwizdek, czapka konduktorska i mundur.

fot. Lena Jurczenko

KULA

Rynek

Wykonana z brązu kula z panoramą Legnicy z XVIII w., inspirowana jest panoramami Legnicy i rysunkami Fryderyka Bernarda Wernera (ok. 1678-1778). Autorem rzeźby jest legnicki artysta Grzegorz Niemyjski.

Powstała w 2010 r.

fot. Julia Głazewska

STUDNIA

Rynek

Rzeźba będąca obudową studni. Jej autorem jest legnicki artysta Grzegorz Niemyjski. Wykonana została z granitu tołkowskiego. Powstała w 2010 r.

fot. Jakub Jasiński

RING

Rynek

Rzeźba będąca symbolem Legnickiego Festiwalu SREBRO. Jej autorem jest legnicki artysta Grzegorz Niemyjski. Kształtem – pierścień – nawiązuje do logo Festiwalu. Wykonana została z szarego i czarnego granitu pochodzącego ze Strzegomia. Powstała w 2010 r.

fot. Jakub Jasiński

“DZIECI LEGNICY”

To seria rzeźb, której autorem jest Edward Mirowski (1953-2017), ceniony legnicki artysta. Figury przedstawiające dzieci z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości miały stanąć w różnych miejscach Legnicy. Z powodu śmierci autora, projektu nie zrealizowano do końca. Pierwsza z cyklu rzeźba przedstawiająca postać chłopca z plecakiem, czyli Julek, stanęła przy Galerii Sztuki w 2014 r. Z legnickim urwisem chętnie fotografują się zarówno mieszkańcy miasta, jak i turyści. Kolejną rzeźbą był „Florek”. Trzymający w ręku złoty floren chłopiec stanął w okolicy apartamentowca MPoint przy ul. Wrocławskiej w pobliżu ulicy Złotrgo Florena w 2017 r. „Edek” - trzecia rzeźba, prezentująca chłopca toczącego obręcz, stanął przy ulicy Nadbrzeżnej na nowo wyremontowanym bulwarze. Rzeźba nosi imię swego twórcy, upamiętniając go w ten sposób.

JULEK

Pl. Katedralny 1

fot. Jakub Jasiński

fot. Tetiana Kobylenska

FLOREK

ul. Wrocławska 29

fot. Dawid Wawrzyniak

EDEK

ul. Nadbrzeżna 12

fot. Dawid Wawrzyniak

POMNIKI

Pomniki są niemyimi świadkami minionych wydarzeń. Czasami mogą budzić silne emocje i kontrowersje - gdy są fragmentem historii, którą chcielibyśmy wymazać. Jednak ich niszczenie to cenzurowanie historii i przedstawianie wybiórczej wizji dziejów. Zachowując pomniki, pozwalamy oglądającym je poznawać historię i wyciągać wnioski, budzić refleksje.

RZEŹBA I PŁASKORZEŻBY Z POMNIKA PRZYJAŹNI POLSKO-RADZIECKIEJ

Teren cmentarza, ul. Wrocławska 124

fot. Jakub Wieczorek

Historia Pomnika Braterstwa Broni sięga końca II WŚ i nowego powojennego ładu światowego. Niemiecka Legnica została zdobyta bez większego wysiłku przez maszerującą na Berlin Armię Czerwoną na początku lutego 1945 r., a następnie włączana w granicę państwa polskiego jako rekompensata za utracone na rzecz ZSRR Kresy Wschodnie.

Jak się szybko okazało konflikt wojenny przerodził się w konflikt zimnowojenny - a państwa podbite przez czerwonoarmistów skazane na skomunizowanie przez imperium radzieckie. Z rozkazu Józefa Stalina w 1945 r. w Legnicy utworzono Północną Grupę Wojsk Armii Radzieckiej (PGW), która stanowiła jedną z najważniejszych baz wojskowych na świecie, a zdominowana przez Rosjan Legnica została ochrzczona jako „Mała Moskwa”. Wówczas w całym kraju za pomocą m.in. stalinowskiego terroru i wszechobecnej propagandy (zakłamującej m.in. historię) instalowano reżim komunistyczny. W mieście usuwano ślady niemieckiej kultury m.in. niszczone poniemieckie pomniki oraz stawiano nowe, w duchu sowieckiej indoktrynacji.

Decyzja o budowie Pomnika Wdzięczności Ziemi Legnickiej dla Armii Radzieckiej za „wyzwolenie Polski od okupacji faszystowskiej przez Armię Radziecką” zapadła w radzie miejskiej już w 1948 r., a dwa lata później uroczyste położono kamień węgielny pod jego budowę. Inwestycje przerucono na braki mieszkańców: organizowano sprzedaż cegiełek, loterię oraz zmuszano do pracy społecznej przy jego budowie szkoły oraz zakłady pracy.

Zaprojektowania pomnika podjął się Józef Gaza, który po transformacji ustrojowej nabral negatywnego stosunku do swojego dzieła. Autor nawet oficjalnie zaapelował, aby zakopać pomnik pod ziemią głową w dół, ponieważ stanowi symbol ucisku reżimu komunistycznego. Jego wykonania ze złomu o wadze 4980 kg (w tym pochodzącego z usuniętych pomników niemieckich) podjęły się Gliwickie Zakłady Urządzeń Technicznych.

Pomnik o wadze 2,5 tony został umieszczony na cokole pokrytym kamiennymi płytami. Przedstawia dwóch żołnierzy Polskiego i Radzieckiego, którzy ściskają sobie ręce, patrząc ufnie w oczy. Symbolizuje to wspólne braterskie walki. Polski żołnierz trzyma na rękach małą dziewczynkę, która opiera się o ramię żołnierza radzieckiego, spoglądając ufnie w jego stronę. Według autora pomnika, dziewczynka symbolizuje młode polskie pokolenie, które zostało uratowane przed zagładą w czasie II WŚ. Oglądając pomnik, można

fot. Dawid Wawrzyniak

dostrzec jeszcze kilka propagandowych przekazów. Dziewczynka zerkająca w stronę radzieckiego żołnierza, wydaje się symbolizować nowy kurs polityczny Polski, opierający się na ścisłej współpracy z ZSRR.

Na cokole umieszczono frontalny napis „SPOŁECZEŃSTWO ZIEMI LEGNICKIEJ BOHATEROM ARMII RADZIECKIEJ 1941*11*11*1951”, w języku polskim oraz rosyjskim. Boki cokołu zdobiły dwie płaskorzeźby o wadze 800 kg. Miały one wyraz propagandowy, ukazywały zmiany społeczno-gospodarcze zachodzące w PRL. Pierwsza z nich propagowała ideę współpracy miasta i wsi, poprzez ukazanie wzajemnej zależności chłopca i robotnika - w ideologii komunistycznej najważniejszych klas społecznych. Druga płaskorzeźba przedstawia kobietę opiekującą się sześciorgiem dzieci. W tle widnieją kontury miasta. Kobieta trzyma w ręce książkę i próbuje zainteresować nią dzieci. To wyraźny postulat walki z analfabetyzmem forsowany przez komunistyczne władze. W miejskim widoku drugiej rzeźby w tle zobaczymy nowoczesną hutę. To nawiązanie do forsowanej przez ZSRR industrializacji krajów socjalistycznych - symbolu dźwignięcia się kraju ze zniszczeń wojennych, postępu technologicznego.

Ulokowany na centralnym placu miasta Pomnik był świadkiem najważniejszych uroczystości państwowych oraz rosyjskich świąt wojskowych. Pod Pomnikiem stały również warty honorowe, pełnione wspólnie przez żołnierzy polskich i radzieckich. Często pod pomnikiem kwiaty składały także rosyjskie pary, które w tym miejscu robiły sobie zdjęcia po ceremonii ślubnej. Plac wokół Pomnika rozświetlały wielkie metalowe znicze, które były solidnie wmontowane w plac.

Pomnik stał się również miejscem demonstracji antyrosyjskich i antyreżimowych jak np. w 1956 r. podczas tzw. odwilży październikowej. Wówczas po raz pierwszy w historii próbowano zniszczyć Pomnik. Manifestujący wówczas tłum zorganizował liny i łańcuchy, podłączył je pod traktor (w innych relacjach można spotkać tramwaj i dźwig) i próbował zwalić pomnik z cokołu. Nie udało się, liny i łańcuchy popękały. Wówczas tłum wpadł na pomysł przecięcia pomnika na pół, i pozostawienia na cokole jedynie żołnierza polskiego. Apele o zachowanie rozsądku kilku osób z tłumu, uratowały Pomnik.

W okresie PRL pomnik doczekał się wielu nazw. Bardziej oficjalne to Pomnik Wdzięczności, Pomnik Braterstwa Broni, Pomnik Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. Rosjanie nazwali go także pomnikiem Jana i Iwana. Występowały również nazwy bardziej ironiczne - żołnierze nazywani byli kurdupłami, a dziewczynkę ochrzczono Peerełką. W latach 70' zaczęto się śmiać, że w Legnicy znajduje się pierwszy w Polsce „pomnik dwóch homoseksualistów”. Transformacja ustrojowa z 1989 r. nie doprowadziła jednak do szybkiego usunięcia symbolu radzieckiej okupacji, a jego kwestia stała się powodem wielu konfliktów politycznych. Kontrowersyjny Pomnik jednak został zaniedbany i stracił kultowe znaczenie. Stał się natomiast miejscem demonstracji politycznych i działań happeningowych. W 2018 r. na oczach kilkuset zgromadzonych mieszkańców miasta pomnik został ścignięty z cokołu. Ostatecznie decyzją władz miasta został ulokowany na cmentarzu radzieckim w Legnicy.

POMNIK ŻOŁNIERZY SOWIECKICH POLEGŁYCH W 1945

Teren Cmentarza Żołnierzy Armii
Radzieckiej, ul. Wrocławska 124

Wykonany według projektu J. Skomorowskiej. Pomnik składa się z czterech wysokich, betonowych bloków. Na jednym widnieje radziecka gwiazda i napis „Wieczna chwała bohaterom”, na tablicy u podstawy napis: „Wieczna chwała żołnierzom Armii Radzieckiej poległym w walce o zwolnienie Ziemi Legnickiej w roku 1945. Społeczeństwo Ziemi Legnickiej, 7 XI 1972 r.”. Pod pomnikiem spoczywa 764 żołnierzy radzieckich (256 znanych z nazwiska).

fot. Oliwia Butienk

POMNIK ZESŁAŃCÓW SYBIRU

Pl. Sybiraków, ul. Wrocławska 99

Odsłonięty w 2015 r. Autorem projektu jest Grzegorz Niemyjski. Monument składa się z trzech pionowych bloków oraz granitowych torów i podkładów, na których wyryte są nazwy miejscowości – największych skupisk zesłańczych. Na bloku umieszczono inskrypcję: Pamięci Polskich Zesłańców Sybiru w latach 1940–1956 w hołdzie dla ich męczeństwa oraz wierności ideałom wolności i niepodległości – Legniczanie.

fot. Piotr Bukowczyk

POMNIK WŁADYSŁAWA JAGIEŁŁY

ul. Grabskiego, okolice ZUS

Pomnik autorstwa Zbigniewa Kulasa z Międzyrzecza przedstawia postać króla Władysława Jagiełły. Powstał z inicjatywy Obywatelskiego Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Zwycięskiej Bitwy Oręża Polskiego pod Grunwaldem. Mieszkańcom nie przypadł do gustu, żartobliwie nazywany jest Królem ZUS. Pomnik w 2015 r. stanął na cokole, na którym wcześniej stał pomnik W.I. Lenina.

fot. Piotr Bukowczyk

POMNIK ŚW. FRANCISZKA Z ASYŻU

Skwer Franciszka Pałki

Pomnik przedstawia postać św. Franciszka z Asyżu z owieczką i wilkiem. Autorem projektu jest Janusz Furmanek ze Świdnicy. Pomnik odsłonięto 07.12.1997 r.

fot. Piotr Bukowczyk

STREET ART

Street art zwany również sztuką ulicy obejmuje dzieła powstające w przestrzeni publicznej, często mające charakter bezprawnej ingerencji. Przeważnie przedstawicielami tego kierunku są niezależni młodzi artyści, kwestionujący zjawiska zachodzące w kulturze. Street art wyróżnia się kilkoma najpopularniejszymi formami. Wśród nich można wymienić między innymi graffiti, w tym rysunki, obrazy czy slogany malowane na murach w przestrzeni miejskiej za pomocą farb w aerozolu oraz murale, malowane w celach dekoracyjnych.

Street art to nie tylko graffiti na murach i murale. Jest to szerokie pojęcie określające wszelkie mozaiki, instalacje artystyczne, projekcje wideo, wlepki itd. W opinii odbiorców nie zawsze street art jest uznawany za działalność artystyczną, a jego przeciwnikom zdarza się nazywać ten rodzaj sztuki wandalizmem.

GÓRNIK

ul. Wjazdowa

Sgraffito na ścianie budynku przedstawiające głowę górnika autorstwa legnickiego artysty Jana Henryka Bacy. Powstało w 1978 r.

fot. Julia Głazewska

KOPERNIK

Rynek, ściana Legnickiej Biblioteki Publicznej

Mozaika autorstwa legnickiego artysty Jana Henryka Bacy. Przedstawia Mikołaja Kopernika w otoczeniu planet. Mozaika powstała w 500 rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika w roku 1973. Po przeszło 40 latach, w 2014 r. została odnowiona przez samego autora.

fot. Tetiana Kobylenska

W l. 2012-15 odbyły się w Legnicy 3 edycje „Beetwen the walls” - streetartowego festiwalu zorganizowanego przez fundację „Sztuka dla ludzi” prowadzoną przez Dagmarę Angier-Srokę i Bartłomieja Srokę. Uczestniczyli w nich profesjonalni twórcy streetartowi, którzy dzielili się swoim doświadczeniem i talentem z młodzieżą biorącą udział w warsztatach. W ramach Festiwalu powstały murale wykonane przez profesjonalnych twórców, jak i prace stworzone przez uczestników warsztatów. Po zakończeniu ostatniej edycji festiwalu działalność straatartowa w Legnicy mocno przyhamowała i obecnie jedynym miejscem, w którym pojawiają się prace streetartowe, jest teren opuszczonego poradzieckiego szpitala w Lasku Złotoryjskim, który odwiedzają twórcy lokalni i przyjezdni artyści.

Z DZIADA PRADZIADA

ul. Głogowska 11

Mural autorstwa Dagmary Angier-Sroki i Bartłomieja Sroki, zrealizowany w ramach Festiwalu „Between the walls” w 2012 r.

fot. Grzegorz Krasnopolski

RYCERZ

ul. Żołnierzy II Armii Wojska Polskiego 8

Mural autorstwa Dagmary Angier-Sroki zrealizowany w ramach Festiwalu „Between the walls” w 2012 r.

fol. Grzegorz Krasnopolski

MURAL

róg ul. Daszyńskiego i Kartuskiej

Mural autorstwa Wojciecha Kołacza Oteckiego zrealizowany w ramach Festiwalu „Between the walls” w 2014 r.

fot. Grzegorz Krasnopolski

MURAL

ul. Horyzontalna 15

Mural autorstwa Bartłomieja Sroki powstały w ramach Festiwalu "Between the walls" w 2015 r.

fot. Oliwia Butienko

MURAL

ul. Szkolna

Mural autorstwa Macieja Gulińskiego Guli powstały w ramach Festiwalu "Between the walls" w 2014 r.

fot. Maciej Klich

KOZIOROŻEC

ul. Koziorożca 2

Mural autorstwa Anny Szejdelek COXIE zrealizowany w ramach Festiwalu „Between the walls” w 2015 r.

fot. Jakub Wieczorek

MURAL

Park Miejski, al. Orła Białego

Mural stworzony podczas Festiwalu "Between the walls" w 2012 r.

fol. Jakub Kulikowski

MURAL

ul. Szkolna

Mural powstały w ramach Festiwalu "Between the walls" w 2012 r.

Autorzy: Rebel, Miasto i Maciej Klich

fot. Maciej Klich

MURAL

ul. Heweliusza

Mural autorstwa Macieja Klicha i Justyny Tuchorskiej wykonany w ramach Festiwalu "Between the Walls" w 2015 r.

fot. Jakub Wieczorek

MURAL

ul. Heweliusza

Praca grupowa uczestników warsztatów z COXIE powstała w ramach Festiwalu "Between the Walls" w 2015 r.

fot. Dawid Wawrzyniak (fotografia na górze)

fot. Jakub Wieczorek (fotografia na dole)

DJ YODA

ul. Młynarska 7, wejście do lokalu 4 Pokoje

projekt: Aleksandra Kondracka, Maciej Klich | realizacja: Maciej Klich

fot. Jakub Jasiński

PRZYSTANEK PIEKARY

ul. Izerska 36

Mural wykonany przez Aleksandrę Kondracką

fot. Dawid Wawrzyniak

STRAZ POZARNA

ul. Sudecka 3, budynek Straży Pożarnej

Praca nieznanego autora

fot. Szymon Hubaczek

GRAFFITI

ul. Koskowicka

Praca nieznanego autora

fot. Szymon Hubaczek

GRAFFITI

ul. Sudecka, garaże

Praca nieznanego autora

fot. Szymon Hubaczek

GRAFFITI

ul. Sudecka, garaże

Praca nieznanego autora

fot. Dawid Wawrzyniak

GRAFFITI

ul. Neptuna 14

Praca nieznanego autora

fot. Jakub Wieczorek

GRAFFITI

ul. Złotoryjska, przejście podziemne

Praca nieznanego autora

fot. Oliwier Józefowicz

MURAL

Lasek Złotoryjski, poradziecki szpital

Autor: Mikołaj Rejs, 2021 r.

fot. Maciej Klich

MUTOLAND

Lasek Złotoryjski, poradziecki szpital

Autor: BIOSME x BROCKI, 2019 r.

fot. Maciej Klich

GRAFFITI

Lasek Złotoryjski, poradziecki szpital

Praca nieznanego autora

fot. Karol Machała

GRAFFITI

Lasek Złotoryjski, poradziecki szpital

Praca nieznanego autora

fot. Karol Machała

GRAFFITI

Lasek Złotoryjski, poradziecki szpital

Praca nieznanego autora

fot. Emilia Żółkiewska

GRAFFITI

Lasek Złotoryjski, poradziecki szpital

Autor: Józek, 2019 r.

fot. Emilia Żółkiewska

MUTOLAND

GRAFFITI

Lasek Złotoryjski, poradziecki szpital

Praca nieznanego autora

fot. Emilia Żółkiewska

Lasek Złotoryjski, poradziecki szpital

Autor: BIOSME x BROCKI

fot. Emilia Żółkiewska

GRAFFITI

Lasek Złotoryjski,
poradziecki szpital
Praca nieznanego autora
fot. Karol Machała

GRAFFITI

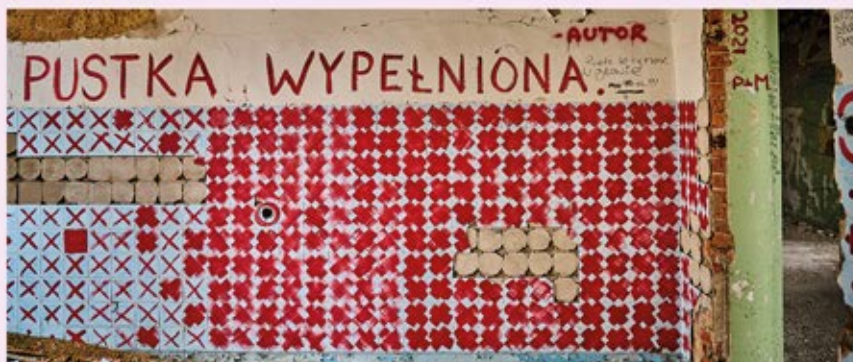
Lasek Złotoryjski,
poradziecki szpital
Praca nieznanego autora
fot. Karol Machała

PROJEKT WYPEŁNIENIE PUSTKI

Lasek Złotoryjski, poradziecki szpital

Praca nieznanego autora

fol. Emilia Żółkiewska

GRAFFITI

Lasek Złotoryjski, poradziecki szpital

Praca nieznanego autora

fot. Emilia Żółkiewska

GRAFFITI

Lasek Złotoryjski, poradziecki szpital

Praca nieznanego autora

fot. Emilia Żółkiewska

GRAFFITI

Lasek Żłotoryjski, poradziecki szpital

Praca nieznanego autora

fot. Emilia Żółkiewska

GRAFFITI

Lasek Żłotoryjski, poradziecki szpital

Praca nieznanego autora

fot. Emilia Żółkiewska

Od początku powstania (2017 r.) Fundacja Promocji Wzornictwa aktywnie zajmuje się prezentacją i promocją sztuki współczesnej i wzornictwa. Prowadzi również działalność edukacyjną w tym zakresie, skierowaną do dzieci i młodzieży, jak też do dorosłych i seniorów, w tym osób defaworyzowanych społecznie. Ma bogate doświadczenie w tej dziedzinie. W ciągu ostatnich 5 lat zrealizowała ponad 100 wydarzeń, m.in. wystawy, warsztaty, wykłady, w tym roczny projekt pod nazwą „Muzeum Bizuterii Współczesnej” w Koneserze w Warszawie, wystawę „Simply Beautiful” w Bratysławie, wystawę „Odcienie miedzi i srebra” w Muzeum Regionalnym w Jaworze, projekt „4D czyli Design dla Dzczy ieci i Dorosłych” i czy „Magiczne moce słów i obrazów. Letnica Akademia Sztuki” w Miłkowicach.

Uważamy, że promocja i popularyzacja wiedzy o polskim dizajnie, rzemiośle, sztukach stosowanych i wizualnych jest gwarancją zrównoważonego rozwoju całego społeczeństwa, jak i lokalnych społeczności, że funkcjonowanie w dobrze zaprojektowanym, przyjaznym, funkcjonalnym i estetycznym otoczeniu zwiększa ich kulturowe kompetencje, zaangażowanie i czyni je bardziej otwartymi, a indywidualnie – sprawia prawdziwą przyjemność.

Wierzymy w takie świadome zdemokratyzowanie wspólnej przestrzeni będzie świadectwem poczucia wspólnoty, odpowiedzialności, kreatywności i piękna, wyzwającego społeczną energię i kreatywność dla zmian najbliższego i publicznego otoczenia.

**Copyright by Fundacja Promocji Wzornictwa
Legnica 2023**

Tekst:

Monika Szpatowicz, Dawid Stefanik, uczestnicy projektu

Projekt graficzny:

Sebastian Pigulski, Grzegorz Sudot

Przygotowanie publikacji:

GregorS Graphic Designer

www.gregors.pl

Fotografie:

Piotr Bukowczyk, Oliwia Butienko, Mateusz Frankowicz, Julia Głazewska, Szymon Hubaczek, Jakub Jasiński, Gabriel Jaz, Oliwier Józefowicz, Lena Jurczenko, Maciej Klich, Tetiana Kobylńska, Grzegorz Krasnopolski, Jakub Kulikowski, Karol Machała, Dawid Wawrzyniak, Jakub Wieczorek, Emilia Żółkiewska

**Fundacja Promocji Wzornictwa
ul. K. Makuszyńskiego 15/17
59-220 Legnica
fpw.fundacja@gmail.com**

www.fundacjafpw.com

www.facebook.com/fundacja.promocji.wzornictwa

fpw.fundacja@gmail.com